

วรรณกรรมร่วมสมัยของลาว

โดย อาจารย์สิริวรรณ วงษ์ศักดิ์*

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา

วางจำหน่ายในหอสมุด

๑๗ พ.ย. ๒๕๕๑

ประเทศลาวได้ประกาศเอกราชเมื่อวันที่ ๒ ธันวาคม ๑๙๗๕ หลังจากการต่อสู้เป็นเวลายาวนาน นับจากวันประกาศเอกราชเป็นต้นมา สภาพบ้านเมือง ได้มีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ในแวดวงวรรณกรรมก็เช่นกันที่บรรยากาศในประเทศเอื้ออำนวยให้ผู้เขียนได้สร้างสรรค์ผลงานออกมาอย่างมากมายทั้งที่เป็นประเภทกาพย์ กลอน บทความ สารคดี เรื่องสั้น นวนิยาย

วรรณกรรมร่วมสมัยของลาวเรียกว่า“วรรณคดีทันสมัย” ซึ่งมีบทบาทและการกิจอย่างแน่ชัดในทางการเมือง โดยรัฐบาลใช้เป็นกลไกสำคัญในการโฆษณาแนวทางและนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลได้สนับสนุนให้ประชาชนเขียนและแปลหนังสือการเมืองและหนังสือทฤษฎีปฏิบัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนอ่าน ทำลายหนังสือยุคกามรมณ์ มีการจัด

พิมพ์หนังสือทฤษฎีการเมือง หนังสือวิชาการ หนังสือเรื่องกาพย์กลอน หนังสือพิมพ์และจุลสารเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในความควบคุมของรัฐบาล

ภายหลังการได้รับเอกราชและรัฐบาลสนับสนุนให้มีการเขียนและพิมพ์หนังสือได้เกิดมีนักเขียนมากมายที่ได้เสนอผลงานออกสู่สายตาประชาชนในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะวรรณคดีทันสมัยอาจแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. นักเขียนสมัยปฏิบัติ คือนักเขียนที่เคยเขียนผลงานการประพันธ์ในสมัยปฏิวัติจนถึงปัจจุบันได้เขียนผลงานสืบเนื่องต่อมาเรื่อยๆ และเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเขียนรุ่นใหม่ นักเขียนสมัยปฏิบัติได้แก่ คำเลียง พมเสนา สุวันทอน บุปผาวัน วง เป็นต้น

๒. นักกวีปฏิบัติรุ่นอาวุโส เขียนผลงานใหม่ๆ ทั้งรูป

ร้อยแก้วและกาพย์กลอน ซึ่งมีเนื้อหากล่าวถึงปัญหาสังคมในลักษณะต่างๆ เช่น โสมสี เดชาคำพู่ ทอดิน พมกอง เป็นต้น

3. นักเขียนรุ่นกำเนิดใหม่นักเขียนกลุ่มนี้อาศัยวิธีการแต่งของนักเขียนรุ่นก่อนเป็นแบบอย่างในการเขียน และเสนอเรื่องเกี่ยวกับสังคมนิยม เช่น เวียงพิงค์(วิไลเวียง) บุนทะนอง ชมไชณ บุนเสน แสงมะณี สุกะหวั่น พอนเทวา ปากกาแดง (บุนทอน ชินนะจิก) ทองคำ อ่อนมะนิสอน คำเผย มะนีวัน พ.พวงสะบา เป็นต้น

นอกจากนี้มินิกเขียนที่เคยเขียนในช่วงที่สมัยลาวยังไม่ได้รับเอกราชและมีผลงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน นักเขียนเหล่านี้ได้เปลี่ยนแนวคิดใหม่ ค้นหาวิธีการแต่งแบบใหม่ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างประเทศชาติและสังคมนิยม เช่น อูทิน บุนยาวง ดวงจำปา ดอกเกิด เปียนจูละมุนดี เลลืพาบ เป็นต้น

ศ.ธัญญา สังขพันธานนท์ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับวรรณคดีทันสมัยของลาวในบทความเรื่อง "โฉมหน้าเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาว" ว่า วรรณคดีทันสมัยของลาวเริ่มปรากฏพร้อมๆ กับกระแสการต่อต้านจักรวรรดินิยมตะวันตก ภายใต้การนำของขบวนการ "ลาวอิสระ" ในระยะเริ่มแรกของการต่อต้านวรรณคดีได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายแนวคิดชาตินิยม และการต่อต้านผู้ยึดครอง ประวัติวรรณคดีลาวเรียกวรรณคดีในระยะนี้ว่า "กระแสวรรณคดีรักชาติ" วรรณคดีประเภทกาพย์ กลอนซึ่งถือว่าเป็น "วรรณคดีมูลเชื้อ" หรือ วรรณคดียุคอาณานิคมจักรวรรดิฝรั่งเศส เป็นรูปแบบการเขียนที่สำคัญในการสื่อความคิดดังกล่าว ส่วนวรรณคดีร้อยแก้ว หรือที่ลาวเรียกว่า "วรรณคดีประเภทคำลิลิต" ยังไม่มี

บทบาทมากนัก (ธัญญา สังขพันธานนท์, 2540:1)

วรรณกรรมแนวรักชาติประเภทกาพย์ กลอนมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะรัฐบาลให้การสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็นกาพย์กลอนขนาดสั้นที่พิมพ์ตามหน้าหนังสือพิมพ์ หรือกาพย์กลอนขนาดยาวที่พิมพ์เป็นเล่ม เช่น กลอนลำประวัติศาสตร์อย่างสองขาเอาตาไปก่อน ลาวดวงเดือน เป็นต้น เนื้อเรื่องในวรรณกรรมแนวรักชาติประเภทนี้กล่าวถึงการสรรเสริญภารกิจในการต่อสู้ปลดปล่อยชาติ ดังในบทกลอนชื่อ "ชมเชยภารกิจของพรรค" และ "มือนี่" ของ พ.พวงสะบา ซึ่งมีเนื้อหาสรรเสริญวันชาติ วันที่ 2 ธันวาคม 1975

นอกจากนี้มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงการปลุกระดมสร้างพรรคชีวิตใหม่ ดังผลงานของทองอิน พมกอง ในบทกลอนชื่อ "สามัคคีสร้างชีวิตใหม่" คำกล่าวถึงการต่อสู้ศัตรูของชาติ ดังเช่นในบทกวีชื่อ "ความแค้นแน่นทรวง" และ "เจ็บใจ" ของบุนสิง คอนวิธา

ด้านวรรณคดีประเภทคำลิลิต (ร้อยแก้ว) ของลาวมีการขยายตัวมากที่สุดในยุคก่อนและหลังปฏิวัติ งานเขียนประเภทเรื่องสั้นและนวนิยายเกิดขึ้นและได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ นักเขียนเรื่องสั้นและนวนิยายเด่นๆ ได้แก่ สุวันทอน บุนผานวง พุมิ

วงวิจิต สมบุนร ทะวีไซ บุนทะนอง ชมไชณ อูทิน บุนยาวง เป็นต้น

เนื้อเรื่องในเรื่องสั้นและนวนิยายของลาวเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรักชาติ การสร้างมติประชาชาติ การต่อต้านผู้ครอบครองและจักรวรรดินิยมตะวันตก ความเคลื่อนไหวในการต่อสู้ปลดปล่อย การเสียสละเพื่อชาติ การปฏิวัติ การปลุกระดมสร้างพรรคชีวิตใหม่ การอนุรักษ์ธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม การรักษาวัฒนธรรม เป็นต้น เช่น เรื่องสั้นเรื่อง “ดวงแก้ว” ของเทพธारा เป็นเรื่องที่มีผู้เขียนมีจุดประสงค์สื่อสารเชิงอุดมคติว่าความรักชาติ และความเชื่อมั่นในแนวทางของพรรคปฏิวัติเป็นอุดมการณ์สูงสุด ระหว่างความรักที่เป็นเรื่องส่วนตัวและเพื่อความสุขของตน ถึงที่สุดแล้วยอมสละได้เพื่อให้การปฏิวัติบรรลุถึงเป้าหมาย เนื้อเรื่องกล่าวถึงหญิงคนหนึ่งมีคนรักเป็นทหารลาวภูชาติ เธอยอมสละชีวิตของเธอเมื่อถูกบังคับให้บอกที่ซ่อนของหน่วยทหารภูชาติ

เรื่องสั้นเรื่อง “นกบินข้ามปลายตาล” ของอุทิน บุญยาวง เสนอแก่นเรื่องชี้ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเข้ามาของนักธุรกิจ ซึ่งนำเอาวัฒนธรรมการบริโภคเข้ามาในสังคม และในขณะเดียวกันก็เข้ามามีผลต่อวัฒนธรรมชาติและกบฏเอกราชการไปจากท้องถิ่น เรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการเขียนโดยใช้สัญลักษณ์ คือนกในการเล่าเรื่องราวทั้งหมด โดยมอบหมายความคิดคำนึงของผู้หญิงคนหนึ่ง

นวนิยายเรื่อง “กองพันที่สอง” ของสุวันทอน บุปผาวันง มีเนื้อเรื่องกล่าวถึงแม่หญิงลาวผู้เสียสละเพื่อชาติ นางเข้าร่วมขบวนการปฏิวัติเพื่อให้ประเทศมีอิสระ แต่นางถูกศัตรูจับ ถูกทรมานและในที่สุดนางก็สามารถหนีออกมาได้

วรรณคดีประเภทคำกลอน นอกจากผู้เขียนได้สร้างสรรค์เรื่องที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานสังคมประเทศชาติ เสนอความคิดแนวสังคมนิยม ปลุกเร้าความคิด ความรู้สึกในเรื่องของความรักชาติ การเสียสละเพื่อชาติ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ โดยใช้วิธีการเขียนแบบเสนอเรื่องราวโดยตรง หรือในรูปสัญลักษณ์ ยังมีนักเขียนบางคนที่ใช้วิธีการเขียนประเภทเย้ยเสียดสี การวิจารณ์บุคคลหรือการทำงานของหน่วยงาน เช่น งานเขียนของโชสุวัน แพงพง ในหนังสือรวมเรื่องสั้นชื่อ “ควายโดยสาร” เช่น ในเรื่อง “ควายโดยสาร” ชื่อเดียวกับชื่อหนังสือ โชสุวัน แพงพง เขียนวิจารณ์การทำงานของข้าราชการแบบผักชีโรยหน้า หรือในเรื่อง “เข็มขัดนาก” และ “เหล่าเทวดา” ผู้เขียนใช้ลีลาการเขียน

แบบเสียดสีพวกที่เชื่อมงายในเรื่องโชคลาง

วรรณคดีประเภทคำกลอนมีความก้าวหน้าและขยายตัวอย่างกว้างขวางทั้งในด้านศิลปะการแต่ง การพรรณนาจากธรรมชาติ การบรรยายรูปร่างของตัวละครลาวแบบใหม่ทั้งในด้านบุคลิกลักษณะ นิสัย และพฤติกรรม การใช้สำนวนภาษา การสร้างโครงเรื่องที่กระชับ การสร้างปมปัญหา ความขัดแย้งในเรื่องได้เหมาะสม ด้านนักเขียนได้พยายามหาวิธีการแต่งแบบใหม่ พยายามแสดงความเป็นจริงของสังคมลาวในปัจจุบัน ประการสำคัญนักเขียนรุ่นใหม่ได้ใช้ปากกาของตนตอบสนองความประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการสร้างแบบแผนคนรุ่นใหม่ในสังคมใหม่ และสืบทอดสิ่งดีเลิศในมูลเชื้อวัฒนธรรมและศิลปะวรรณคดีของชาติ

หนังสืออ้างอิง

- ตรีศิลป์ บุญขจร, จารุวรรณ เชาวน์วมและวิยะดา พรหมจิตต์ - บทสำรวจวรรณคดีลาวจากวรรณคดีล้านช้างถึงวรรณคดีทันสมัย “ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เปิดโลกวรรณกรรมเพื่อนบ้าน(1) วรรณกรรมลาว : ความสัมพันธ์กับวรรณกรรมไทย ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 22-23 กรกฎาคม 2540.
- ัญญา สังขพันธ์านนท์. - โฉมหน้าเรื่องสั้นร่วมสมัยของลาว “ เอกสารประกอบการประชุมวิชาการเปิดโลกวรรณกรรมเพื่อนบ้าน(1) วรรณกรรมลาว : ความสัมพันธ์กับวรรณกรรมไทย ภาควิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 22-23 กรกฎาคม 2540.